
KOHNSTAMM INSTITUUT

Ontwikkeling van
taalvaardigheid in
het
vervolgonderwijs,
wat werkt?

LOWAN studiedagen primair onderwijs
26 en 27 maart 2024

Voorstellen

Annet Hermans, beleidsadviseur bij taalschool De Kameleon in Spijkenisse

Régina Petit en Dorothé Elshof, onderzoekers bij het Kohnstamm Instituut

Wat hebben we onderzocht?

Ontwikkeling nieuwkomers in regulier basisonderwijs in woordenschat, begrijpend lezen, spelling en grammatica, welbevinden en stress/traumaklachten

De samenhang tussen deze ontwikkeling en de aanpak van hun leerkrachten en het schoolbeleid

Drie deelonderzoeken in het po:

- 1) Groei van leerlingen in taal en rekenen, onderzocht met herhaald gemeten toetsen en vragenlijsten bij leerlingen en leerkrachten (17 scholen, 30 Klassen, 389 leerlingen en hun leerkrachten)
- 2) Groei van leerlingen in taal en rekenen, onderzocht met toetsgegevens uit leerlingvolgsystemen en vragenlijsten bij leerlingen en leerkrachten (23 scholen, 45 Klassen, 831 leerlingen en hun leerkrachten)
- 3) Vormgeving van het onderwijs en ervaringen van leerkrachten, onderzocht met interviews leerkrachten regulier basisonderwijs (4 scholen, 8 leerkrachten)

Let op bij interpretatie van de resultaten

We spreken van nieuwkomers maar het zijn eigenlijk voormalig nieuwkomers die deelnamen aan dit onderzoek: leerlingen die na de taalschool of taalklas zijn doorgestroomd naar regulier onderwijs.

We hebben steeds groei in taal (woordenschat, begrijpend lezen, spelling, grammatica) bekeken van nieuwkomers, vergeleken met hun klasgenoten. Dus groei vanaf de eerste t/m de laatste meting.

Uitkomsten zijn steeds gemiddelden. Individuele leerlingen verschillen in groei. Hoe jonger en hoe beter het eerder genoten onderwijs, hoe sneller de groei. En elk kind is anders.

We hebben steeds samenhang onderzocht tussen de groei van leerlingen en de aanpak van hun leerkrachten. Daarbij hebben we geen zekerheid over oorzaak (aanpak leerkracht of schoolbeleid) en gevolg (groei van de leerling). Er kunnen ook andere (niet onderzochte) oorzaken zijn voor een gevonden samenhang, zoals bijvoorbeeld een klas met veel leerlingen met leerproblemen mede bepalend kan zijn voor de keuze voor een bepaalde aanpak. Interpreteer de resultaten dus als mogelijke oplossingsrichtingen.

Vergroten van de woordenschat

Na 3 à 4 jaar is de (passieve) woordenschat van nieuwkomers (gemiddeld genomen) op hetzelfde niveau als die van klasgenoten

Wat kan helpen om sneller te groeien?

- Evalueren van lesdoel aan einde les
- Non-verbale ondersteuning bij instructie
- Klassikale les waar mogelijk (in plaats van differentiëren naar niveau)
- Voorzichtig met stimuleren om vragen te stellen (leerling ruimte geven om passief deel te nemen als productief taalgebruik nog moeilijk is)
- Voorzichtig met zelf ontwikkelde lesmaterialen voor nieuwkomers. Leerlingen van leerkrachten die dit vaker zeggen te doen, lijken iets trager te groeien in hun woordenschat. Dit kan iets zeggen over de lesmaterialen, maar kan ook betekenen dat leerkrachten vaker zelf lesmaterialen ontwerpen als zij veel leerlingen hebben met leerproblemen.

Groei in begrijpend lezen

Na gemiddeld 4 jaar zijn nieuwkomers op hetzelfde niveau als hun klasgenoten

Wat kan helpen om sneller te groeien?

- NT2 scholing, NT2 methodes/materialen
- Zorgvuldige overdracht nieuwkomersonderwijs → regulier
- Extra begeleiding aan nieuwkomers, dit helpt alle leerlingen en nieuwkomers in het bijzonder. En hoe meer uren per week extra begeleiding, hoe meer groei
- Aansluiten bij niveau leerling (maatwerk) en aandachtspunt: ook aansluiten bij interesses van nieuwkomers
- Stimuleren van interactie
- Meer aandacht voor feedback
- Systematisch volgen taalontwikkeling
- Methode-onafhankelijk toetsen lijkt effectiever voor nieuwkomers dan met methodetoetsen
- Veel leesopdrachten en grammaticaopdrachten daar groeien nieuwkomers extra van in begrijpend lezen.
En aandachtspunt is de productieve (moeilijker) schrijf- en spreekopdrachten. Dit is uiteraard belangrijk maar hierbij rekening houden dat dit voor nieuwkomers het moeilijkst is
- Klassikale les waar mogelijk (in plaats van differentiëren naar niveau)

Groei in spelling en grammatica

Nieuwkomers starten lager en groeien in zelfde tempo als klasgenoten, dus de achterstand blijft

Wat kan helpen bij groei in spelling?

- NT2 scholing/NT2 methodes en materialen
- Extra begeleiding nieuwkomers, dit helpt alle leerlingen en nieuwkomers nog extra
- Extra curriculaire lessen of programma's
- Aansluiten bij niveau van leerlingen (maatwerk)
- Differentiëren naar niveau, zoals werken met niveaugroepen in de klas (hier wel effectief dus! Anders dan bij woordenschat en begrijpend lezen)
- Methode-onafhankelijke taaltoetsen lijkt voor nieuwkomers beter te werken dan methodetoetsen (net als bij begrijpend lezen)
- Vaak leesopdrachten (ook vrij lezen)
- Vaak schrijfopdrachten
- 'Modeling' (denkprocessen hardop voordoen) en 'recasts' (een foute zin op correcte wijze herhalen)
- Wees voorzichtig (tactvol, gedoseerd) met feedback geven en bewustwording bij leerlingen vergroten van gemaakte fouten

Welbevinden en stress/traumaklachten

Het welbevinden (of leerlingen zich prettig voelen op school, goed contact hebben met klasgenoten en leerkracht, niet gepest worden of buitengesloten) van alle leerlingen daalt in de loop van de tijd en bij nieuwkomers daalt dit nog sneller

Bekend zijn met principes van een trauma-sensitieve aanpak en ook afspraken hierover op school bleken weinig voor te komen op de scholen uit dit onderzoek, terwijl dit zeer positief bleek voor het welbevinden van alle leerlingen

Dus hier is winst te behalen!

Klachten die kunnen wijzen op stress/trauma (zoals problemen met concentratie, slapen, angst, snel schrikken, steeds denken aan nare gebeurtenis) komt voor bij een deel van de leerlingen en niet alleen bij nieuwkomers. Deze klachten nemen in de loop van de tijd gemiddeld genomen af bij alle leerlingen.

Wat kan helpen om deze klachten sneller te laten afnemen? Samenwerkend leren en veel taalactiviteiten en vooral veel lezen en specifiek voor nieuwkomers: veel creatieve teksten lezen zoals gedichten.

Wat neem je mee naar je eigen onderwijs?

Meerweten?

Het volledige rapport is te downloaden:

<https://kohnstammstituut.nl/rapport/nieuwkomers-in-het-regulier-onderwijs/>

Het is een dik rapport (258 pagina's), in hoofdstuk 8 staat ook vrijwel alles, maar dan iets korter

Vragen? Neem contact op

Annet Hermans: annethermans@hetnet.nl (ook voor trainingen en schoolbegeleiding)

Régina Petit: rpetit@kohnstamm.uva.nl

Dorothe Elshof: delshof@kohnstamm.uva.nl